Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb (ACRh)

Cyngor Sir Gâr
Carmarthenshire County Council

Ysgol Gymraeg Parc y Tywyn

Dyddiad adolygu diwethaf:	27/01/2025
Dyddiad adolygu nesaf:	27/01/2026
Llofnod y Pennaeth:	*AWilliams*
Llofnod Cadeirydd y Llywodraethwyr:	*MDavies*

Cyngor Sir Gâr
Carmarthenshire County Council
sirgar.llyw.cymru | carmarthenshire.gov.wales
twitter.com/CarmsCouncil
facebook.com/carmarthenshirecc
flickr.com/discovercarms

Cynnwys

	Tudalen
Cyflwyniad	3
ACR sy'n briodol o ran datblygiad	3
Hawliau Plant	3
Polisïau cysylltiedig	5
Nodau ac Amcanion ACR	5
Cyd-adeiladu gyda disgyblion	5
Gweithio gyda rhieni/gofalwyr	6
Gweithio gydag ymwelwyr ac asiantaethau allanol	6
Monitro ACR	6
Atodiadau	7
Map y cwricwlwm (cod)	7
Adnoddau a Gwasanaethau i Gefnogi ACR	8

Cyflwyniad

Mae Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb (ACR) yn rhan bositif a gwarchodol o'r Cwricwlwm i Gymru. Mae'n chwarae rôl ganolog wrth gefnogi hawliau dysgwyr i fwynhau perthnasoedd boddhaus, iach a diogel trwy gydol eu bywydau. Mae ACR hefyd yn rhan allweddol o'n rôl ddiogelu yn Ysgol Gymraeg Parc y Tywyn.

Yn ganolog i'r Cwricwlwm i Gymru mae dyhead ar bob plentyn a pherson ifanc i gyflawni pedwar diben y cwricwlwm. Mae cwricwlwm ACR sy'n seiliedig ar hawliau a thegwch yn helpu i sicrhau y gall pob dysgwr ddatblygu dealltwriaeth o sut mae ffydd, credoau, hawliau dynol a diwylliannau pobl yn gysylltiedig â phob agwedd ar ACR a sut y gall yr hawliau hyn gyfrannu at ryddid, urddas, llesiant a diogelwch pob person. Felly, o fewn Ysgol Gymraeg Parc y Tywyn, byddwn yn trafod ACR yng nghyd-destun yr Hawliau a warchodir gan Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn.

Bydd ACR yn Ysgol Gymraeg Parc y Tywyn yn cefnogi dysgwyr i ddatblygu'r wybodaeth, y sgiliau a'r gwerthoedd i ddeall sut mae perthnasoedd a rhywioldeb yn siapio'u bywydau yn ogystal â bywydau pobl eraill. Bydd dysgwyr yn barod ac wedi'u grymuso i geisio cymorth ar faterion sy'n ymwneud ag ACR ac i fod yn eiriolwr iddyn nhw eu hunain ac eraill.

Yng y Cwricwlwm i Gymru, mae Llywodraeth Cymru wedi deddfu bod ACR yn ofyniad gorfodol i bob dysgwr rhwng 3 ac 16 oed ("y Ddeddf"). Mae hyn yn golygu bod yn rhaid i bob dysgwr dderbyn yr addysg hon, ac nid oes hawl i rieni / gofalwyr dynnu eu plant allan o ACR.

Mae'r polisi hwn wedi'i ysgrifennu yn unol â Deddf Cwricwlwm ac Asesu 2021; dolen yma.

ACR sy'n briodol o ran datblygiad

Mae'r Ddeddf yn ei gwneud hi'n ofynnol i'r ACRh a ddarperir fod yn ddatblygiadol briodol i ddysgwyr. Felly, mae'n rhaid i ysgolion a lleoliadau ystyried amrywiaeth o ffactorau megis oedran, gwybodaeth ac aeddfedrwydd y dysgwyr ac unrhyw anghenion dysgu ychwanegol. BYDD ACRh yn Ysgol Gymraeg Parc y Tywyn yn ddatblygiadol briodol i bob dysgwr. Dylai oedran y dysgwyr fod yn un o'r meini prawf a ddefnyddir gan ymarferwyr i benderfynu ar briodoldeb cynnwys; fodd bynnag, bydd ffactorau eraill y bydd angen iddynt eu hystyried wrth gynllunio darpariaeth. Dylid hefyd ystyried ffactorau fel datblygiad corfforol a meddyliol ac emosiynol dysgwyr. Mae hyn yn hanfodol er mwyn sicrhau bod dysgwyr yn cael eu cadw'n ddiogel rhag gwybodaeth nad ydynt yn ddigon aeddfed i'w phrosesu. Fodd bynnag, ni ddylai hyn fod yn rheswm dros beidio â rhoi'r wybodaeth hanfodol sydd ei hangen ar blant a phobl ifanc wrth iddynt ddatblygu'n gorfforol, yn feddyliol ac yn emosiynol; er mwyn cyflwyno ACRh sy'n ddatblygiadol briodol, mae angen rhoi sylw i bynciau sy'n rhan annatod o ddatblygiad dysgwyr. Er enghraifft, dylid trafod materion a all effeithio ar rhai ddysgwyr iau, megis y glasoed a'r mislif, mewn modd sensitif a chyn iddynt dechrau profi newidiadau ffisiolegol. Byddwn hefyd yn ystyried sut y darperir cefnogaeth briodol drwy ymagwedd ysgol gyfan megis, yn achos y glasoed, sicrhau bod deunyddiau mislif ar gael i ddysgwyr.

Hawliau Plant

Dylai dysgu yn ACR dynnu sylw at yr hawl i:

Amddiffyn y corff

- Mae gan bob plentyn yr hawl i gael ei barchu'n gorfforol a'i drin yn dyner.
- Ni ddylai'r un plentyn gael ei gorff wedi ei frifo gan unrhyw un.
- Mae rhannau preifat plentyn yn breifat.

Caredigrwydd

- Mae gan bob plentyn yr hawl i gael ei werthfawrogi a'i drin gyda charedigrwydd.
- Mae gan bob plentyn yr hawl i gael ei gyfarch yn gynnes.
- Ni ddylai'r un plentyn gael ei frifo gyda geiriau creulon.
- Os yw plentyn yn gwneud rhywbeth mae oedolyn yn meddwl sy'n anghywir, mae gan y plentyn yr hawl i gael gwybod hyn mewn ffordd dyner, ddi-frawychus.

Parch a chydnabyddiaeth

- Mae gan bob plentyn yr hawl i gael ei barchu.
- Mae gan bob plentyn yr hawl i oedolion yn y cartref a'r ysgol wybod beth sy'n bwysig iddo ef neu hi.
- Mae gan bob plentyn yr hawl i oedolion gartref ac ysgol wybod beth sy'n gwneud iddo deimlo'n hapus ac yn anhapus.
- Ni ddylid chwerthin ar ben plentyn, ei fychanu na'i wneud i deimlo cywilydd.
- Mae gan bob plentyn yr hawl i ddweud pan fydd yn teimlo ei fod wedi'i gywilyddio.

I ddysgu addas

- Mae gan bob plentyn yr hawl i gael ei herio yn ei ddysgu, ond byth i gael gwaith sy'n gwneud iddo deimlo nad yw'n ddigon da.
- Mae gan bob plentyn yr hawl i gael oedolion i fod yn chwilfrydig am eu diddordebau a'r hyn maen nhw eisiau dysgu mwy amdano.
- Mae gan bob plentyn yr hawl i help gan athrawon yn yr ysgol, os oes rhywbeth gartref neu rywle arall yn eu hatal rhag dysgu.

I deimlo'n ddiogel a pheidio â bod yn ofnus

- Mae gan bob plentyn yr hawl i deimlo'n ddiogel gartref, yn yr ysgol ac mewn unrhyw le arall, gan gynnwys ar-lein.
- Ni ddylai unrhyw blentyn gael ei ddychryn gan unrhyw un gartref, yn yr ysgol nac mewn unrhyw le arall, gan gynnwys ar-lein.
- Mae gan bob plentyn hawl i ofyn i oedolyn caredig am help os yw'n teimlo'n ofnus, yn anniogel neu'n ansicr mewn unrhyw ffordd.
- Mae gan bob plentyn yr hawl i ddweud 'Na' a 'Stop' ac i hyn gael ei barchu.

I gael llais a chael ei wrando arno

- Mae gan bob plentyn yr hawl i deimlo bod ei lais yn cael ei glywed mewn ffordd sy'n gwneud gwahaniaeth ac sy'n parchu'r ffaith ei fod yn ddinesydd y byd.
- Mae gan bob plentyn hawl i ofyn am help os oes rhywbeth yn ei fywyd yn ei atal rhag dysgu.
- Mae gan bob plentyn yr hawl i gael help gan oedolyn caredig i ddod o hyd i'r geiriau cywir pan nad yw'n teimlo'n ddiogel.
- Mae gan bob plentyn yr hawl i ddweud a yw rhywun yn bod yn greulon iddo neu rywun mae'n poeni amdano, fel bod modd atal y creulondeb.
- Mae gan bob plentyn yr hawl i gael cymorth i ddysgu am bob un o'i hawliau yn ogystal â gwybod am hawliau pobl eraill.

Diolch i Ysgolion Ymwybodol o Drawma am ganiatáu i hyn gael ei rannu.

Erthygl 3: dylai pawb sy'n gweithio gyda phlant bob amser wneud yr hyn sydd orau i bob plentyn, sy'n berthnasol i ACR, fel y mae i'r cwricwlwm cyfan.

Polisïau Cysylltiedig

Mae'r polisi ACR wedi'i ysgrifennu i gysylltu â pholisïau a phrosesau ysgolion eraill yn Ysgol Gymraeg Parc y Tywyn. Mae'r rhain yn cynnwys:

- Diogelu ac amddiffyn plant
- Polisi Perthnasoedd Positif
- Polisi a gweithdrefnau o ran ymddygiad
- Polisi a gweithdrefnau gwrth-fwlio
- Polisi iechyd meddwl a llesiant
- Polisi diogelwch ar-lein
- Polisïau Cydraddoldeb
- Polisi Addysgu a Dysgu

Mae'r Polisi ACR hwn yn cyd-fynd â Deddf Cydraddoldeb 2010 sy'n nodi na chaiff ysgolion wahaniaethu'n anghyfreithlon yn erbyn dysgwyr ar sail oedran, rhyw, hil, anabledd, crefydd neu gred, ailbennu rhywedd, beichiogrwydd neu famolaeth, priodas neu bartneriaeth sifil, neu gyfeiriadedd rhywiol (gelwir y rhain yn ddatgeliadau 'gwarchodedig).

Nodau ac Amcanion ACR

Nod ACR yn Ysgol Gymraeg Parc y Tywyn yw rhoi'r wybodaeth sydd ei hangen ar bobl ifanc i'w helpu i ddatblygu a chynnal perthnasoedd iach, meithrin perthynas o bob math, nid dim ond perthynas agos. Dylai eu galluogi i wybod sut olwg sydd ar berthynas iach a'r hyn sy'n gwneud ffrind da, cydweithiwr da a phriodas lwyddiannus neu fath arall o berthynas ymroddedig. Dylai hefyd gynnwys elfennau o Addysg Iechyd Rhywiol fel Atal Cenhedlu a heintiau a drosglwyddir yn rhywiol, datblygu perthnasoedd agos a gwrthsefyll pwysau i gael rhyw a chyflawni gweithredoedd rhywiol (a pheidio â rhoi pwysau, a deall pwysigrwydd cydsyniad). Dylai ddysgu beth yw ymddygiad derbyniol ac annerbyniol mewn perthnasoedd.

Yn unol â deddfwriaeth, bydd ACR yn Ysgol Gymraeg Parc y Tywyn yn gynhwysol, yn amryfath, yn ffeithiol gywir ac yn darparu cyfleoedd i ddysgwyr ymgysylltu'n feirniadol ac ymateb i bob maes o'r cwricwlwm ACR, o fewn amgylchedd diogel. Bydd staff wedi cael hyfforddiant da a bydd yr holl adnoddau a ddefnyddir yn cael eu dewis yn ofalus yn unol ag anghenion y dysgwyr.

Bydd ACR yn cael ei dysgu trwy'r maes dysgu Iechyd a Llesiant/trwy themâu trawsbynciol/trwy wersi ACR ysgafn ac drwy dilyn cynllun ABCh Jigsaw.

Cydnabyddir gan Estyn bod aflonyddu rhywiol gan gyfoedion yn gyffredin iawn ym mywydau dysgwyr ac mae'r dull ysgol gyfan o ran ACR yn Ysgol Gymraeg Parc y Tywyn yn sicrhau bod dull ataliol a rhagweithiol yn cael ei fabwysiadu i fynd i'r afael â'r mater.

Cyd-adeiladu gyda disgyblion

Yn unol â Chonfensiwn y Cenhedloedd Unedig dros Hawliau'r Plentyn, bydd llais disgyblion yn cael ei ystyried i gefnogi i adeiladu'r cwricwlwm ACR yn Ysgol Gymraeg Parc y Tywyn a bydd disgyblion yn cael cyfleoedd yn rheolaidd i werthuso ac adolygu ein darpariaeth ACR er mwyn sicrhau ei bod yn diwallu eu hanghenion yn effeithiol.

Gweithio gyda rhieni/gofalwyr

Bydd pob rhiant / gofalwr yn cael gwybod am ddarpariaeth ACR yn Ysgol Gymraeg Parc y Tywyn a byddant yn cael eu hannog i weld ACR fel cyfrifoldeb a rennir rhwng yr ysgol a'r cartref.

Gweithio gydag ymwelwyr ac asiantaethau allanol

Pan fydd ymwelwyr ac asiantaethau allanol yn darparu cyfleoedd dysgu sesiynol i ddysgwyr, bydd yr ysgol yn sicrhau'r canlynol:

- Mae'r ysgol a'r darparwr allanol wedi cytuno ar y nodau, y cynnwys a'r dull gweithredu sydd i'w mabwysiadu.
- Mae'r awdurdod lleol (adran addysg) yn gwybod am ac wedi cymeradwyo'r asiantaeth fel darparwr cymorth ACR o fewn ysgolion.
- Mae'r ysgol wedi gwneud y darparwr yn ymwybodol o unrhyw bolisïau ysgol perthnasol.
- Mae'r ysgol wedi hysbysu a pharatoi disgyblion cyn yr ymweliad a chaniatáu amser iddyn nhw baratoi cwestiynau, os yw'n briodol.
- Dilynir cyfraniadau gan asiantaethau allanol ac maent bob amser yn rhan o ddull ysgol gyfan
- Bydd ysgolion sy'n comisiynu asiantaethau allanol yn cymhwyso ac yn dilyn gweithdrefnau recriwtio a chomisiynu diogel yr awdurdod lleol.
- Mae'r ysgol wedi cynllunio i'r darparwr gael ei gefnogi'n weithredol gan athro drwy gydol yr ymweliad.

Monitro ACR

Er bod ACR yn gyfrifoldeb ysgol gyfan, bydd ACR yn cael ei monitro, ei hadolygu a'i gwerthuso gan y rheini sy'n gyfrifol am ACR yn Ysgol Gymraeg Parc y Tywyn yn unol â pholisi cwricwlwm yr ysgol. Mae hyn yn cynnwys:

(a) Y cynrychiolydd o'r corff Llywodraethol sy'n gyfrifol am ACR
(b) Y Pennaeth a Thîm yr Uwch-arweinwyr
(c) Yr Arweinydd ACR
(d) Disgyblion

Bydd y polisi ACR hwn yn cael ei adolygu bob blwyddyn a bydd y broses hon yn cynnwys yr uchod i gyd, ochr yn ochr ag aelodau eraill o gymuned ein hysgolion (rhieni/gofalwyr, y Corff Llywodraethol a'r disgyblion) i sicrhau bod ein darpariaeth ACR a'n cwricwlwm yn effeithiol wrth fodloni ein gofynion statudol.

Atodiad

- Map y cwricwlwm (cod)

Mae'r cod i'w weld yma. Y tair llinyn yw:

(a) Perthnasoedd a hunaniaeth
(b) Iechyd a llesiant rhywiol
(c) Grymuso, diogelwch a pharch

Mae ein cynllun cwricwlwm yn ystyried y tri cham o ddysgu, yn ogystal ag anghenion priodol ein disgyblion mewn datblygiad ac mae ar gael i'w rannu ar gais.

Y tri cham dysgu yw:

1. Cam 1 – o 3 oed
2. Cam 2 – o 7 oed
3. Cam 3 – o 11 oed

- Adnoddau a Gwasanaethau i Gefnogi ACR
    - Gwasanaeth Nyrs Iechyd yr Ysgol Sir Gaerfyrddin
    - Rhwydwaith Ysgolion Iach Caerfyrddin
    - Themâu trawsbynciol ar gyfer dylunio eich cwricwlwm – Llywodraeth Cymru - Cod a Chanllawiau ARC.
    - Brook Learn - Ystod o gyrsiau hunan gyfeiriedig o ansawdd uchel y mae'r mwyafrif ohonynt yn rhad ac am ddim er mwyn eich grymuso, eich cefnogi a'ch annog i ddarparu addysg effeithiol o ran perthnasoedd a rhywioldeb.
    - Sbectrwm - Addysgu ysgolion, disgyblion a rhieni yng Nghymru am berthnasoedd iach drwy ddefnyddio dull ysgol gyfan o fynd i'r afael â cham-drin domestig.
    - Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (VAWDASV) – deddfwriaeth, dyletswyddau a hyfforddiant a ddarperir gan gymunedau mwy diogel Cymru.
    - Adnodd Tyfu i Fyny – Yn cefnogi darpariaeth ACR. Dim ond ar gael trwy HWB.
    - Adnodd rhygweithiol SENSE – Yn cefnogi darpariaeth ACR. Mae pob ysgol wedi cael copi.
    - SchoolBeat - Yn darparu gwybodaeth ac adnoddau i blant, i athrawon, i rieni ac i bartneriaid i atgyfnerthu'r negeseuon allweddol a rennir gan ein Swyddogion Heddlu Cymunedol Ysgolion mewn ysgolion cynradd ac uwchradd yn ogystal â lleoliadau addysgol amgen.
    - Cymru Chwareus – Gwefan Iechyd Rhywiol GIG Cymru.
    - Dysgu NSPCC - Hyfforddiant ac adnoddau i'ch helpu i amddiffyn plant rhag esgeulustod a cham-drin.
    - Adnodd PANTS - Adnoddau am ddim i ysgolion ac athrawon gan gynnwys cynllun gwersi, cyflwyniad sleidiau, cysylltiadau'r cwricwlwm, gweithgareddau yn yr ystafell ddosbarth a mwy.
    - Rheol Dillad Isaf - Sgwrs syml i helpu rhieni i gadw eu plant yn ddiogel rhag cam-drin rhywiol.
    - Stonewall Cymru - Cefnogi ysgolion i fod yn fwy cynhwysol o ran LGBTQ+.
    - Pecyn Cymorth ThinkuKnow - Gwybodaeth ac arweiniad sy'n briodol ac yn berthnasol i brofiadau pobl ifanc rhwng 11 a 18 oed. Mae'r pecyn cymorth yn cynnwys gweithgareddau y gellir eu cyflwyno fel gwersi un tro neu eu defnyddio fel rhan o addysg pobl ifanc o ran perthnasoedd ac addysg rhywiol.
    - Kooth - Mae Kooth yn wasanaeth llesiant ar-lein am ddim, diogel a dienw i blant a phobl ifanc.
    - Meic – Llinell gymorth 24 awr am ddim i blant a phobl ifanc yng Nghymru. Mae MEIC yn rhoi cyngor a chymorth ar ystod o faterion gan gynnwys bwlio a sefyll arholiadau.
    - Agenda - Adnodd i'w lawrlwytho ar gyfer ymarferwyr addysgol sy'n dymuno cefnogi plant a phobl ifanc (7 – 18 oed) i wneud perthnasoedd positif o bwys yn eu hysgol a'u cymuned.
    - Crush - Mae CRUSH yn adnodd i'w lawrlwytho am ddim sydd â'r nod o baratoi athrawon ar gyfer y Cod a Chanllawiau ACR newydd.
    - Terrence Ymddiriedolaeth Higgins – Gwybodaeth am HIV, heintiau eraill a drosglwyddir yn rhywiol a sut i gynnal iechyd rhywiol da.
    - CAFOD - Adnoddau addysg ar gyfer ysgolion cynradd ac uwchradd.
    - Amnest Rhyngwladol y DU – Pobl gyffredin o bob cwr o'r byd yn sefyll dros ddynoliaeth a hawliau dynol.
    - Ysgolion Iach yn Feddyliol - Dysgu heb ofn: pecyn ysgol hawliau merched.
    - Ymddiriedolaeth Kaleidoscope – Rhyddid, diogelwch a chydraddoldeb i bobl LGBT+.
    - Barnardo's - Adnoddau i helpu i nodi ac ennyn diddordeb pobl ifanc sydd mewn perygl o gael eu cam-drin a'u cham fanteisio'n rhywiol.

- Let's Talk About It - Cymorth ar berthnasoedd ac addysg rywiol.
- Ystorfa - Hwb (llyw.cymru)
- Comisiynydd Plant Cymru – Adnoddau ar gyfer ysgolion.
- Gartref : Ysgolion Iach yn Feddyliol - Adnoddau addysgol a dogfennau cyfarwyddyd ar sail ACR.
- Education and Training Foundation - Adnoddau defnyddiol – Atal ar gyfer Addysg a Hyfforddiant Pellach.
- Pecyn Addysgu ACR Bae Abertawe – Gwersi o'r Derbyn i Flwyddyn 6, gan gynnwys gwersi Nyrs Ysgol ar olchi dwylo (Derbyn) a'r glasoed (Blwyddyn 5). Dim ond ar gael trwy HWB.
- Ysgolion Iach Sir Gâr Carmarthenshire Healthy Schools - Ffeiliau - Networks - Hwb (gov.wales) - Rhwydwaith Ysgolion Iach Sir Gaefryddin: Adnoddau perthnasol ar gael o fewn y ffeil *Datblygiad Personol a Chydberthynas*: